מזל טוב!
לחזן הדגול
הרב משה האשל ורעיתו הי"ו
על לידת הנכד במזל טוב

תזכו ותראו נחת
באורך ימים ושנים!

הדפסת העלון בזכות
ר' יעקב מלמד
לע"נ אביו רבי יהודה מועלם
מלמד בן רג'ינה
נכד למחבר כף החיים

מזל טוב!
למגדיל תורה ראש אבות ובנים
הרב מרדכי ויטנשטין ורעיתו הי"ו
על לידת הנכדה תהילה
בת לפתחיה ואלישבע
תזכו ותראו נחת באורך ימים ושנים!

כניסת השבת: 6:43
צאת השבת: 7:53
רבנו תם: 8:27
שקיעה: 7:13
חצות: 12:37

חג פסח

תורת הר שמואל

פרפראות...

הרב משה קליין

"שלח עמי ויעבדוני"

שלוש לשונות מצאנו בתורה לגבי היוצאים ממצרים, משה אמר "שלח **עמי**", פרעה אמר "לכו נא **הגברים**", ועבדי פרעה אמרו "שלח את **האנשים**", מיעוט רבים שניים, שני פעמים "גבר" בגימטריא "קדוש", הוא שאמר פרעה רק הקדושים בלבד ילכו, עבדי פרעה אמרו "אנשים" פעמיים "אנש" בגימטריא "שבת", רק שומרי שבת ילכו, אבל משה רבנו אמר "שלח את **עמי**" העם כמו שהוא אפילו הריקנים שבו.

(בשם האדמו"ר מבעלז)

"צלי אש ומצות על מרורים יאכלוהו"

מהמצוות של ליל הסדר לאכול (קרבן פסח) צלי אש מצות ומרור בעת יציאת מצרים, ר"ת של הפסוק **צלי אש ומצות על מרורים יאכלוהו**-**צאו עמי**.

"ויאמר אליהם לכו עבדו את ה' אלוקיכם מי ומי ההלכים ויאמר משה בנערנו ובזקנינו נלך בבנינו ובבנותנו..." פרעה אומר למשה רבנו "מי ומי ההלכים" **מי (ו)מי ההלכים** בגימטריא **210**, כמספר השנים שהיו בנ"י במצרים. (משב"א)

"ויהי חשך אפלה...לא ראו איש את אחיו"

כשהאדם אינו רואה את הזולת, או אינו רוצה לראותו -חשיכה בעולם (מאמרים), החושך היותר גדול, כאשר איש אינו רואה את רעהו ואינו משתתף בצער הזולת "לא ראו איש את אחיו" הרגש נעשה משותק "ולא קמו איש מתחתיו", אין לו תקומה.

(חידושי הרי"ם)

"כשלחו כלה גרש יגרש אתכם מזה...דבר נא... וישאלו איש מאת רעהו"

בדרך חידוד, לפי הדין, אם פועל חוזר בו באמצע היום ידו על התחתונה, ואם בעל הבית חוזר בו, עליו לשלם בעד כל הזמן ששכרו, אם כן, כאשר יגרש אתכם בטרם כלות הזמן של ארבע מאות שנה, צריך לשלם לכם השכר של הזמן כולו, לכן "דבר נא באזני העם וישאלו", כי בדין תהיו שואלים לכם.

(ר' יוסף בער סולובייצ'יק)

פרשה מפרשת

הרב דוד שרעבי

ברוך שומר הבטחתו לישראל...

כתוב בפסוק: (שמות י"א ב') **דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב ושמלות**, פירש רש"י: שלא יאמר אותו צדיק אברהם ועבדום וענו אותם קיים בהם ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם. וצריך להבין מדוע הוצרך לטעם שלא יאמר אברהם שהקדוש ברוך הוא לא קיים את הבטחתו, הרי עצם זה שהקדוש ברוך הוא מבטיח ואחר כך יצאו ברכוש גדול זה מספיק סיבה לדרוש שההבטחה תקויים?!

אלא הביאור הוא, שבגלל הבטחתו של הקב"ה לא צריך לבקש כסף וזהב מן המצריים, הרי לא נבצר מהקב"ה לסדר להם במדבר הרבה כסף וזהב ורכוש גדול, יש יכולת ביד הבורא לשלוח ענן שיוריד להם כסף וזהב, כסף הוא לא הבעיה! אך אברהם אבינו טען שאדם שבא לקבל את התורה כעבד הרי הוא מדוכדך, שפל, כנוע, לא כך צריך לבוא עם ישראל לקבלת התורה, אפילו אם יהיה להם הרבה כסף בכל זאת ירגישו כעבדים עשירים, אבל על ידי שלקחו ביזה ממצרים, וביזת הים, נהפכו מעבדים לפועלים שכירים שמקבלים תשלום מבעל הבית שעשו לו עבודה, ולא פיצוי וקצבה של ביטוח לאומי! לקבלת התורה צריך שמחת הלב, ולא שיהיה רושם העבדות שוכן בקרבם, וזה שה שהבטיח הקב"ה לאברהם אבינו, שבמקום שירגישו את עצמם עבדים מנוצלים, יהיה הפוך, שינצלו את מצרים, מצרים הם שירגישו את עצמם מנוצלים על ידי שבני ישראל יקחו מהם כסף וזהב ורכוש גדול כמו בעל מלאכה אומן הכי גדול ויקר שיש בעולם, וזה תשלום שכר פעולה, ולא שכר עבדים וזה כוונת רש"י.

פרעה בפיג'מה באמצע הלילה...

כתוב בפסוק: (שמות י"ב ל"א) **ויקרא למשה ולאהרן לילה וגו'**, פירש רש"י: מגיד שהיה מחזר על פתחי העיר וצועק היכן משה שרוי וכו', פרעה מסתובב ברחובות לחפש את משה רבינו, ושולחים את הרשע הזה דרך סימטאות ימינה שמאלה קדימה אחורה, ומכתובת לכתובת עד שמצליח למצוא את משה רבינו, אך צריך ביאור היכן מרומז בפסוק שפרעה היה מחזר ומחפש את משה ואהרן, אולי מיד הלך אל ביתם ודיבר עמם?

אלא כתוב לפני זה **ויקם פרעה לילה**, כבר מפורש של הסיפור הזה היה בלילה, שפרה קם באמצע הלילה, אם כן מדוע שוב צריך לכתוב ויקרא למשה ולאהרון לילה, אנחנו כבר יודעים שכל המעשה הזה היה בלילה מפסוקים שלפני כן! אלא אם כתוב **לילה** חייב להיות שהפסוק בא ללמד אותי עוד דבר, שלפרעה הייתה בעיית לילה! לחפש אדם בלילה קשה, חשוך, ומזה למדו שבא הכתוב לומר שלא מצא פרעה את משה, היה אצל פרעה ממש לילה בעצם החיפוש שלו כאדם שלא מוצא בחושך!

המשך בעמוד 4

מעשה שהיה...

טיול של לומדי המתמידים

יחד עם המחנך החשוב

הרב יעקב דרשן שליט"א

כמו כן ברכות

להרב מרדכי ויטנשטין שליט"א

על לימוד ואירגון

אבות ובנים

ברכה שמחה ונחת

למדני חוקיך

הרב חיים דדש

האם מותר לתקן רכב בחול המועד ומתי

כתב הבית יוסף סימן תקלו מי שצריך לרכוב לצורך המועד ולא ניסה ללכת ברגליו יכול ליטול ליטול ציפרני הסוס וכו'. בסוף פרק קמא דמועד קטן (י.) סוס שרוכב עליו וחמור שרוכב עליו מותר ליטול ציפרניו בחול המועד. וכתב הרא"ש ומיירי באדם שרגיל ברכיבה ולא למוד ללכת ברגליו וצריך לרכוב לצורך המועד והוא הדין נמי לתקן ברזלי רגליו ומה שלא הזכירה לפי שבימיהם לא היו רגילים לתקן ברזלים לרגלי הבהמות כמו שעושין בארץ רוסי"אה שאינם עושים ברזלים לטלפי סוסיהם אלא רק הציפרנים נוטלים לפי שהארץ עפר תיחוח ואין אבנים מצויים שם אבל בארץ הזאת שאין הבהמות יכולות לילך בלא ברזלים מותר לתקנם במועד וכן האוכף והרסן אם הוא צריך לרכוב לצורך המועד ובלבד שלא יכוין מלאכתו במועד עכ"ל, וגם התוספות והמרדכי וסמ"ג התירו לתקן ברזלי הסוס: ומשמע מדברי הרא"ש דדוקא לרכוב לצורך המועד הוא דשרינן לתקן צרכי רכיבה והוא שלא נסה ללכת ברגליו אבל אם נסה ללכת ברגליו או אפילו אם לא נסה ללכת ברגליו אם הוא שלא לצורך המועד אסור לתקן צרכי רכיבה אבל לרכוב אף על פי שאינו לצורך המועד שרי כיון שאינו עושה שום מלאכה, אבל בתוספות שלנו (שם ד"ה סוס) כתוב בלשון הזה סוס שרוכב עליו פירשו בתוספות לצורך המועד משמע שאסור לרכוב בחנם ע"כ: ומיהו לרכוב כדי לטייל נראה דאפילו לפי דבריהם לצורך המועד מיקרי לענין להתיר לרכוב ואפשר דאף לתקן צרכי רכיבה נמי שרי ומה שכתבו התוספות שאסור לרכוב בחנם היינו שאינו לצורך המועד כלל ואפילו לטייל אבל לטייל מישרא שרי וכן נוהגים העולם לרכוב על הסוס בחול המועד לטייל וגם נוהגים לרכוב על הסוס לילך מעיר לעיר אפילו שלא לצורך המועד והא ודאי שלא כדברי התוספות הוא אבל הם סומכים על מה שנראה מדברי הרא"ש דלרכוב אף על פי שאינו לצורך המועד מותר, ומיהו לפי מה שכתבתי בסימן שקודם זה בשם מרדכי ישן יש איסור לילך במועד מעיר לעיר אם לא לצורך מזונות שאין לו מה יאכל או לעשות פרקמטיא בדבר האבד. ולענין הלכה נקטינן להקל כדמשמע מדברי הרא"ש וכמנהג העולם עכ"ל.

השולחן ערוך סימן תקלו סעיף א כתב, מי שצריך לרכוב במועד א לטייל או לצורך המועד, ולא נסה ללכת ברגליו, יכול ליטול צפרני הסוס ולתקן ברגליו והאוכף והרסן וכל צרכי רכיבה, ובלבד שלא יכוין מלאכתו במועד. הגה: ומותר לרכוב במועד אפילו מעיר לעיר, אפילו בחנם, וכן נהגו אלא שאסור לתקן כל צרכי הרכיבה אם אינו רוכב לצורך או לטייל (ב"י).

וכתב המשנה ברורה ס"ק ד ומותר לרכוב - דברכיבה ליכא שום מלאכה [ב"י] וכתב הביאור הלכה, ומותר לרכוב והנה לפי טעם הב"י לכאורה דוקא ברכיבה דאפילו ביום טוב לא הוי רק שבות ולא גזרינן זה בחוה"מ אבל במחמר דיש בזה בשבת ל"ת גמורה דלא תעשה מלאכה אתה ובהמתך דקבלו חז"ל דזה קאי על פעולה שנעשה ע"י אדם ובהמה דהיינו מחמר לכאורה אין להקל כשהוא בחנם אכן כד מעיינינן יש להקל בזה מכח ס"ס אחד דשמא הלכה כהפוסקים דס"ל דאין אדם מצווה על שביתת בהמתו ביום טוב דלא איתקש יום טוב לשבת רק לענין ל"ט מלאכות ולא לענין עשה דשביתת בהמתו ולאו דמחמר וכדעת הג"ה לעיל רמ"ה ס"ג וכו', וא"כ לפי מה דנהגו העולם לתפוס בכמה דברים שאין לנו בזה"ז ר"ה דאורייתא א"כ לא שייך לאו דמחמר מן התורה כלל רק מדרבנן וא"כ אין לנו לאסור בחוה"מ. אמנם בסימן שמ"ה הבאנו בבה"ל דעת כמה ראשונים דס"ל דיש ר"ה מן התורה גם בזמנינו מ"מ אין לנו למחות ביד המקילין בזה דיש להם על מי לסמוך.

בחזון עובדיה כתב לעניין תיקון רכב פרטי בחול המועד שאם התיקון הוא מעשה אומן אסור לתקן אפילו אם ע"י זה לא יוכל לנסוע ברכבו, ואם הוא לא מעשה אומן מותר.

וכתב בשבט הלוי מותר להחליף בחוה"מ גלגלי המכונית אוטו ליסע ממקום למקום, נלענ"ד דלא גרע מהא דמבואר סימן תקל"ו דמותר לתקן צרכי רכיבה דיכול ליטול צפרני הסוס ולעשות מלאכות גמורות עבור זה.

ובאור לציון כתב, אם צריך הוא את הרכב בחול המועד להגיע למקום שאי אפשר לו להגיע בלעדי הרכב, מותר לתקנו, ואם לא, אסור לתקנו. שמבואר בב"י שם, שאם אין זה לצורך המועד, או שנסה ללכת ברגליו, אסור לתקן את צרכי הרכיבה. ומרן שם וכן הפוסקים שם לא חילקו בין מעשי הדיוט ומעשי אומן. על כן נראה שגם לענין תיקון רכב, הדבר תלוי אם יכול להגיע למקום חפצו ללא הרכב, שאם אינו יכול, יכול לתקנו, ואם יכול, אסור לתקנו.

ופסקי תשובות כתב, ומכאן נלמד לענין מכונית (רכב) בזמננו, שאם נתקלקל במועד אין היתר לתקנו אלא כל מה שבגדר 'מעשה הדיוט', דהיינו תיקונים קלים ופשוטים שכל אדם יכול לעשותו ואין צריך אומנות ידים מיוחדת, כגון החלפת צמיג. אך תיקון תקר (פנצ'ר) אף על פי שאפשר שאין זה מעשה אומן, מ"מ כיון שהדבר כרוך בטירחא יתירה, יש להימנע מלעשות ע"י יהודי (וע"י נכרי מותר).

לסיכום: רכב שהתקלקל בחול המועד לדעת הרב עובדיה מותר לתקן רק בדבר שלא מעשה אומן אבל דבר שאינו מעשה אומן מותר, וכן כתב בפסקי תשובות, ולדעת האור לציון תלוי אם לא יכול להסתדר בלי הרכב מותר אפילו לטיול ואפילו מעשה אומן.

עיון הפרשה

הרב דוד וייס

מתחיל בגנות ומסיים בשבח

בהגדה של פסח שהיא -לפחות במבט ראשון - סיפור של ניסי הקב"ה ושיש עלינו חובה להודות להלל ולשבח למי שעשה לנו ולאבותינו את כל הניסים הללו יש כמה דברים תמוהים המתגלים לעין בוחנת מקרוב. הכוונה היא למה שכבר בתחילת ההגדה - עוד לפני ה"מגיד" יש מקום להכרזה יוצאת דופן במילים <u>השתא עבדי</u> , כלומר כרגע אנו עדיין עבדים אבל אנחנו סומכים על הקב"ה שלשנה הבאה נוכל לראות את עצמינו בני חורין . או גם <u>השתא הכא</u> - בארץ העמים - אבל בשנה הבאה , בעזרת השם נהיה בארץ ישראל.

השאלה היא פשוטה . למה כדאי ואולי אף חובה עלינו , לשלב בהגדת התודה והשבח תזכורות הפוכות . ועוד יותר זה בולט בהמשך ובתחילת המגיד שם אנו מוציאים את תרח מקברו בחרן וגוררים אותו להגדה של פסח תוך כדי הציון <u>שעובדי עבודה זרה היו אבותינו</u> ! אמנם יש לנו את אברהם א' אבל גם הוא לא נולד אברהם , ובודאי עוד לא היה אברהם אבינו , הוא היה אברם בנו של תרח המכור לעבודה זרה עד צווארו . מה לתרח בהגדה של פסח?

לחז"ל לא היתה שאלה כזאת והם אמרו במפורש ובניחותא - כלומר לא בתמיה - שעל מספר ההגדה לזכור לא רק את השבח אלא גם את הגנות , ולא רק לזכור ולהזכיר את שניהם אלא בדווקא <u>להתחיל</u> בגנות ורק אחר כך לסיים בשבח!

אפשר להבין את זה כפשוטו שצריך שבפה ישאר הטעם הטוב ומה שנשאר בזכרון הוא דוקא הסיום והמילה האחרונה , אבל אולי יש כאן הבנה נוספת ועמוקה יותר הקשורה במה שהתורה רוצה לחנך אותנו איך להתייחס לזכרונות.

בעולם הזיכרונות האדם חי בין שני עולמות . האחד קשור ל"עבר" , כלומר לאתמול הרחוק וגם הקרוב , והעולם השני קשור ל"עתיד" כלומר למחר ולמחרתיים . הראשון חזק יותר כי הוא סיפור של עובדות בעוד השני הוא תקוה הקשורה לחלומות אשר לא תמיד הם מתקיימים ובודאי לא במהירות המבוקשת.

קודם - כך כתב מי שכתב - אלוקים ברא את זמן העתיד ורק לאחר מכן הוא הכין את זמן העבר כי באין עתיד גם לעבר אין ערך ! אבל בין שני זמנים גדולים אלה קיים זמן קדום יותר , ראשוני , והוא היה תמיד והוא קדם לבריאת העולם ! זהו זמן <u>ההווה</u> . בשעת בריאת העולם היה העולם דומה לשעון קיר שהראה כל הזמן על אותה שעה . נגיד 12.00 או בלילה או בצהריים . ולמה הוא היה כך ? מפני שלא היתה לו בטריה . ובלי הבטריה הוא יכול להתקיים אלפי רגעים מבלי להצביע על שינוי . זה מה שכותב הספורנו שאמר הקב"ה למשה ר' כשהוא שאל אותו מה שמך ? אמר לו "אהי-ה אשר אהי-ה" . כלומר "הווה תמיד על עניין אחד" ! בלי שינוי . בריאת העולם היתה הכנסת בטריה לתוך השעון ומיד הוא החל לנוע לתוך העתיד בהותירו מאחוריו את הרגע הקודם שמעכשיו יקראו לו עבר.

אותו מפרש - הספורנו - כתב לפרש את המילה בראשית - בריאת הזמן! כלומר הוספת שני זמנים חדשים למסלול חיי האדם .

כותב השורות זוכר את עצמו כנער צעיר שהיה רגיל לבקר פעם בשבוע אצל רופא שיניים שהיה מקבל קהל בסוף רחוב אלנבי בתל - אביב והנער היה הולך רגלי מכיכר המושבות עד לקליניקה של הרופא . ובדרכו הוא עבר על פני חנויות רבות ומכיון שהוא היה סקרן , באופן טבעי הוא היה מציץ בחלונות הראוה . היו חלונות כאלה במגוון רחב. היו שהיו סתם משעממים . נעליים וגרביים . בכל אופן כך חשב הנער . היו גם חלונות מעניינים והיו כאלה שהיו אסורים בהסתכלות כי התורה כתבה עליהם ולא תתורו אחרי עיניכם.

"כותב השורות זוכר את עצמו כנער צעיר שהיה רגיל לבקר פעם בשבוע אצל רופא שיניים שהיה מקבל קהל בסוף רחוב אלנבי בתל אביב והנער היה הולך רגלי מכיכר המושבות עד לקליניקה של הרופא, ובדרכו הוא עבר על פני חנויות רבות ומכיון שהוא היה סקרן, באופן טבעי הוא היה מציץ בחלונות הראוה . היו חלונות כאלה במגוון רחב, היו שהיו סתם משעממים, נעליים וגרביים, בכל אופן כך חשב הנער, היו גם חלונות מעניינים והיו כאלה שהיו אסורים בהסתכלות כי התורה כתבה עליהם ולא תתורו אחרי עיניכם"

חשב הנער לעצמו כך : אם אתעכב לשניה ליד חלון מוקצה ואציץ בו ובאותו רגע מאן דהוא , אולי עיתונאי או אולי סתם עובר אורח משועמם יצלם אותי ואחר כך התמונה תתפרסם בעיתון מעל לכיתוב "ראו על מה מסתכל בן ישיבה ?! " האם אוכל לצעוק שזה היה רק שניה אחת ? כי הנה התמונה לא מראה איך רגע לאחר מכן עזבתי את המקום ואפילו התרחקתי ממנו ! התמונה היא נצח ! ואם זה היה נכון אז לא היתה אפשרות לשנות ולתקן . לא היה מקום לחרטה ולתשובה . אבל מכיון שאלוקים הבין שהעולם לא יוכל להתקיים עם זמן אחד בלבד לכן הוא שיתף עם מידת הדין את מידת הרחמים ואפילו הקדימה למידת הדין וכך אנו חיים!

אבל באמת הזמן החשוב ביותר הוא ההווה . ה"עכשיו" . ה"השתא" . בעוד העבר עוזר לאדם בקשיי ההווה ומכוין אותו אל עתיד שטובל בים של תקווה ומתגורר בארץ החלומות .

ב.

נלמד עתה מילה בעלת משמעות עמוקה . המילה היא "התרפקות " לקוחה משיר השירים אשר לשלמה שם כתוב בפסוק "מי זאת עולה מן המדבר מתרפקת על דודה" (שיר השירים פרק ח') משמעות המילה קרובה לגעגועים , לבקשת פינוקים , נמצאת במשפחת האהבה ואנחנו נשתמש בה לעולם הזכרונות . אולי אפשר גם לומר למישהו "אמור לי על איזה זכרונות אתה מתרפק ואומר לך מי אתה"!

הקשר בין העבר להווה עובר דרך ההתרפקות שלו על זכרונות . אם הזכרונות הם על שוקולד מיוחד וטעים או הזכרונות הם על מבחן במתימטיקה שלא הצלחתי לעבור אותו . בני אדם אינם אוהבים לזכור כשלונות . אותם הם היו רוצים למחוק אבל הזכרונות המתוקים מעמידים את האדם בסכנה כי הוא עלול לקבל מכה שהוא לא מוכן לה . הוא רוצה שיהיה יותר טוב אבל זה בכלל לא בטוח שזה יהיה באמת כך.

אבל אם הוא לא מוחק זיכרונות מרים אלא הוא מתפלל לה' שבעתיד יהיה יותר טוב יש סיכוי לשינוי בלי אכזבה . אם ההווה יותר טוב מהעבר יכול ההווה העכשוי לעודד מתוך מחשבה לעתיד עוד יותר טוב. אבל אם כל הזכרונות על העבר עברו סלקציה ונשמרו במאגר הזכרונות רק השוקולדות זה לא טוב. זה מסוכן.

לכן המרכז צריך להיות ע כ ש י ו! לא האתמול וגם לא המחר . ואם ה"עכשיו" יותר טוב מהעבר אזי יש סיכוי טוב גם לעתיד . את זה אנחנו אומרים בפתיחת ה"מגיד" . "מ ת ח י ל ה - כלומר בעבר - עובדי עבודה זרה היו אבותינו , זיכרון העבר הוא באמת מר, אבל ע כ ש י ו - כלומר בהווה - "קרבנו" המקום לעבודתו . ה"הווה" הרבה יותר טוב מההתחלה . לא <u>עבודה זרה</u> אלא עבודת ה"מקום"!

אבל אם ההווה פגום , כי ה ש ת א -כלומר עתה בזמן הווה אנו עבדים , וגם ה ש ת א הכא - כלומר בגלות , הנה תבא לנו ישועה על ידי ההתרפקות על כנפי העתיד ! העתיד נקרא בהגדה של פסח ל ש נ ה ה ב א ה . לשנה הבאה בני חורין . לשנה הבאה בירושלים הבנויה ! בשנה הבאה בחיק המיוחל והאהוב . המפתח הוא - "מתרפקת על דודה". **שיר השירים אשר לשלמה !**

שבת שלום וחג שמח לכל המתפללים בבתי הכנסת בהר שמואל ולחברים המקשיבים לקולך די בכל אתר ואתר.

פרשה מפרשת

המשך מעמוד 1

רכוש גדול...

כתוב בפסוק: (שמות י"א ל"ה) **ובני ישראל עשו כדבר משה וישאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב ושמלות,** פירש רש"י: אף הם היו חשובות להם מן הכסף והזהב והמאוחר בפסוק חשוב, זאת אומרת כמו שזהב הוא יותר חשוב מכסף, כך גם השמלות היו יותר חשובים מהכסף והזהב, שהפסוק עולה ביוקרת הביזה, **כסף - זהב - שמלות**, וצריך להבין איך מוכח שהשמלות היו חשובים?!

בני ישראל במצרים לא שינו את שמם, שפתם, ולבושם! אפילו שעבדו עבודה זרה אבל את שמם, שפתם, ולבושם הם לא שינו, אם בני ישראל לא שינו את לבושם אם כן בשביל מה הם צריכים בגדים ממצרים? בגד שאי אפשר להשתמש בו?! אלא ודאי שלא לקחו את הבגדים בשביל ללבוש, אלא פשוט הם היו מאוד יקרים בפני עצמם, הבד, השזירה, אולי מיני פרוות, בקיצור הבגד היה יקר לא בגלל שהוא היה חליפה, אלא הבד עצמו היה בד יקר וחשוב, ולכן בני ישראל לקחו אותם לשימושים אחרים! וכיון שלקחו אותם בגלל ערכם, שוב אפשר לדייק בפסוק שכיון שזהב כתוב אחרי כסף, וזהב הוא חשוב יותר מכסף, כך גם השמלות כיון שכתובים אחרי הזהב הם יותר יקרים מהכסף והזהב!

קרבן פסח...

(י"ב ו') **והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחודש הזה ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים,**

הקדוש ברוך הוא ציווה את בני ישראל שיעשו קרבן פסח, וכתב רש"י - רבי מתיא בן חרש אומר שלא היו בידם מצות להתעסק בהם כדי שיגאלו שנאמר "ואת ערום ועריה" ונתן להם שתי מצות דם פסח ודם מילה, זאת אומרת שבני ישראל היו צריכים זכות כדי לצאת ממצרים ובלי זכויות הם לא יכלו לצאת, לכן הקב"ה נתן להם שתי מצוות כדי שיהיה להם זכות לצאת.

וקשה שהרי בפרק ג' פסוק י"ב מבאר רש"י שמשה רבינו שאל את הקב"ה איזה זכות יש לישראל לצאת ממצרים, וענה לו הקב"ה שהם עתידים לקבל התורה על הר סיני ובזכות זה הם יוצאים ממצרים, אם כן קשה למה צריך עוד מצוות של קרבן פסח ומצוות מילה כדי שיהיה זכות לצאת, והרי כבר יש להם את הזכות שהם עתידים לקבל את התורה בהר סיני?!

אלא אמשול משל, אדם בעל אזרחות מסויימת רוצה ללכת לארץ אחרת, ותחילה הוא צריך לקבל אישור כניסה, הוא בא לקונסוליה ומראה שהוא רופא והמדינה שהוא הולך אליה צריכה רופאים, מיד נותנים לו אישור כניסה בזכות שהוא רופא! אבל עדיין הוא צריך לשלם על הנסיעה! האישור כניסה אמנם מקנה לו אישור לצאת ממדינתו ולהיכנס למדינה האחרת, אבל עדיין הוא צריך לסדר את הנסיעה! הוא צריך רגלים! הוא צריך טיסה!

כך גם כן היה עם בני ישראל, נכון שהם יוצאים ממצרים בזכות שהם יקבלו את התורה בהר סיני אחרי שהם יצאו, אבל בכל זאת זה רק זכות לצאת! אבל עדיין צריך רגליים, צריך עוד זכויות עכשיו בשביל שיהיה אפשר להתחיל ללכת!

דעו לכם - לפעמים אדם מבקש מהקדוש ברוך הוא פרנסה, בריאות, ועוד בקשות, והוא אומר אנא ה' תעזור לי בזכות שאני אחר כך אעזור לעניים, בזכות שאחר כך אני מבטיח שאני אתחזק עד בעבודת ה'! יפה מאוד, יכול להיות שיהיה לו זכות בגלל כוונותיו הטובות שהוא מבטיח באמת, ויכול להיות שיכינו לו כבר את הברכה שהיא תהיה מוכנה בשמים, אבל עדיין צריך להגיע אליה בשביל לקבלה, ובכדי להגיע צריך מעשים טובים עכשיו! צריך עבודת ה' עכשיו, ואז אם זכויות אלה אפשר להגיע לקבל את הברכה! ואתן דוגמא קטנה, יש הילולא, אנשים שמחים ואומרים סיפורים על הצדיק ממש נפלא, הדליקו נרות וסגולות! יפה מאוד, יכול להיות שיש זכויות בזה, אבל מכל זה לא רואים שינוי במהלך החיים, הכל נשאר אותו הדבר, ולמה? כי האנשים הרבו זכויות אבל הם אינם עוזרים אם אתה לא יכול להגיע אליהם בשביל לזכות בהם ולהכניס לכיס! בשביל להגיע צריך זכויות של עבודה ממש של מצוות ומעשים טובים של עליה בקדושה עכשיו!! כל השאר זה רק שאדם רוצה להשקיט את המצפון בלי להזיע! ונשיב זאת לליבנו.

רשע מה הוא אומר מה העבודה הזאת לכם...
בעבור זה עשה ה לי בצאתי ממצרים לי ולא לו, אילו היה שם לא היה נגאל...

במלכים א כתוב על ירבעם בן נבט (י"ד ט') ותרע לעשות מכל אשר היו לפניך ותלך ותעשה לך אלהים אחרים ומסכות להכעיסני ואתי השלכת אחרי גוך.

בגמרא ברכות דף י' ע"ב, אמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן אמר רבי יוסי ברבי חנינא משום רבי אליעזר בן יעקב, כל האוכל ושותה ואחר כך מתפלל עליו הכתוב אומר ואתי השלכת אחרי גוך אל תקרי גויך אלא גאיך, אמר הקדוש ברוך הוא לאחר שנתגאה זה קבל עליו מלכות שמים, הנה שפסוק זה בירבעם נדרש על גאוה כי עיקרו בירבעם מדבר על כשלון גאוותו של ירבעם שהיה השרש לכל כשלונו, ובגמ' סוטה דף ה' ע"א אמר רב חסדא ואיתימא מר עוקבא, כל אדם שיש בו גסות הרוח אמר הקב"ה אין אני והוא יכולין לדור בעולם, שנאמר מלשני בסתר רעהו אותו אצמית גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל, אל תקרי אותו אלא אתו לא אוכל ע"כ.

והנה ב' אנשים הנדברים ביניהם גם אם אין ביניהם הסכמה, או שיש להם מחלוקת, בכ"ז כל אחד זועק את טענותיו אל חבירו, וכן תמצא בלשון הנביא כאשר דיבר אחיה אל אשת ירבעם ואמר לה להשמיע אל ירבעם את הדברים, הזכיר הנביא את ירבעם כאיש המדבר אל זולתו וכמו שאמר בפסוק ח', ואקרע את הממלכה מבית דוד ואתנה "לך" "ולא היית" כעבדי דוד אשר שמר מצותי ואשר הלך אחרי בכל לבבו לעשות רק הישר בעיני, "ותרע" לעשות מכל אשר היו לפניך "ותלך ותעשה לך" אלהים אחרים ומסכות להכעיסני ואתי "השלכת" אחרי גוך, אמנם אחר שהזכיר את גאוותו של ירבעם ואמר ואותי השלכת אחרי גוך שוב לא מזכיר הנביא את ירבעם כשנים המדברים אלא אמר אח"ז בפסוק י' לכן הנני מביא רעה אל "בית ירבעם" והכרתי "לירבעם" משתין בקיר עצור ועזוב בישראל ובערתי אחרי "בית ירבעם" כאשר יבער הגלל עד תמו וכו', הנה מזכיר את ירבעם כאדם אשר אינו נוכח, ונראה שזה התולדה של גאוותו, והם דברי הגמ' דכל אדם שיש בו גסות הרוח אמר הקב"ה אין אני והוא יכולין לדור בעולם, וע"כ שוב אינו נזכר כשני נוכחים אלא רק דברי הנביא נאמרים על ביתו ועל שמו של ירבעם.

והיטב יבואר לפי"ז הנאמר בהגדה, רשע מה הוא אומר מה העבודה הזאת לכם, לכם ולא לו, ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל כפר בעיקר, אף אתה הקהה את שניו ואמור לו בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים, לי ולא לו, ואילו היה שם לא היה נגאל, וצ"ב הרי מדבר עם הרשע ועונה לו, והיה צריך להיות נוסח המענה כאדם המשיב למי שעומד לפניו, בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים לי ולא לך, א"כ למה אמר לי ולא "לו", וסברתי לומר שהרשע אין מצפה או מבקש תשובה אלא שואל רק להכעיס וע"כ שואל את שאלתו ונמלט, ולכן כתוב "לי ולא לו" כי הרשע כבר אינו בנמצא, אמנם להאמור לעיל נראה עוד ליישב דמי שיש לו גדר של רשע שמתגאה כנגד בוראו הרי שוב אין הדיבור אליו, אלא עונים מענה כללי כי אסור שיהיה הרשע נחשב כנוכח לפניך, וע"כ משיבין "לי ולא לו".

המשך בעמוד 6

חזו בני חביבי...

שמחת אירוסין של איש רב פעלים הר' חגי חיות הי"ו

שמחת בר מצוה לבנם של איש רב פעלים הר' אליהו מלכה ורעיתו הי"ו

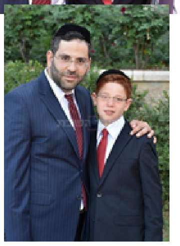

פרשה מפרשת

המשך מעמוד 4

מכת חשך...

(י' כ"ג) **לא ראו איש את אחיו ולא קמו איש מתחתיו שלשת ימים ולכל בני ישראל היה אור במושבתם,**

כתב רש"י בפסוק כ"ב ויהי חשך אפילה, חשך של אופל שלא ראו איש את אחיו ג' ימים ועוד שלשת ימים אחרים חשך מוכפל על זה שלא קמו איש מתחתיו יושב אין יכול לעמוד ועומד אין יכול לישב וכו', ובמדרש רבה שמות פרשה י"ד איתא, וימש חשך כמה היה אותו חשך רבותינו אמרו עבה כדינר היה שנאמר וימש חשך שהיה בו ממש, וכן שם מהיכן היה החשך ההוא ר' יהודה ור' נחמיה, ר"י אומר מחשך של מעלה וכו', ר"נ אמר מחשך של גיהנם, המבואר דחשך שהביא הקב"ה על מצריים חשך מחודש היה ולא חשך של העדר האור וכן עיין ברמב"ן וספורנו, ולפי"ז צ"ב מאי דכתיב ולכל בנ"י היה אור במשבותם והרי אין מכת חשך מכה של העדר אור אלא אפשר שגם למצריים יהיה אור ובכ"ז לקו בחשך שיש בו ממש שאין בכח האור לגרשו, ולכאורה הול"ל ולכל בנ"י לא היה חשך שאין חלוק ממכת דם וצפרדע.

ונ"ל עפ"י המדרש שם ז"ל, שכל מקום שהיה יהודי נכנס היה אור נכנס ומאיר לו מה שבחביות ובתיבות ובמטמוניות וכו', הרי שלישראל מה שהיה להם אור אין זה אור של מגרש חשך אלא אור מחודש שמאיר מה שבמטמוניות לראות אף המכוסה ונסתר, וא"ש מה דכתיב ולכל בנ"י היה אור במשבותם דאי"ז אור רגיל אלא שהיה אצלם אור מחודש, ונמצא שלקו מצריים בחשך מחודש והישראל היה לו אור מחודש.

ובשמות רבה פרשה י"ד עה"פ ויאמר ה' אל משה נטה ידך על השמים וגו' איתא, הה"ד שלח חשך ויחשיך ולא מרו את דברו, אמר הקב"ה למלאכים המצריים ראויין ללקות בחשך, מיד הסכימו כולן כאחד ולא המרו, וצ"ב מה שאלה אם ראויים מצריים ללקות והרי העבידו בנ"י בפרך והרגו בניהם ושאר צרות השיעבוד ופשוט שדינם ללקות, וכי תאמר כיון דהללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז ע"כ אפשר שאין להלקותם יותר מאלו, א"כ גם בשאר מכות מקום לשאול אם ראויין המצריים ללקות ומפני מה שאלם רק במכת חשך, אלא צ"ל דחלוק מכת חשך משאר מכות, דבשאר מכות אין רווח הישראל ומכת המצרי דבר והיפוכו, כלומר גם אם יהיה פלא במצרי ויהודי שותים מכוס אחד שלמצרי יבא דם ולישראל מים עכ"פ אין דם ומים שני הפכים המעכבים זא"ז, משא"כ בחשך הרי זה דבר והיפוכו, שלא יתקיים החשך במקום האור, ולכך מן הדין שרשע יקבל עונשו ואפילו אם רשע אחר לא נידון אי"ז ממעיט מגמול הראשון שלא יקבל עונשו, וע"כ במכת דם ושאר מכות נהי דהללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז מ"מ אי"ז נפק"מ למה שהמצרי יקבל עונשו, אבל במכת חשך שהאור והחשך הם דבר והיפוכו הגמור, נמצא כשלוקה המצרי אי"ז שהישראל לא לוקה, אלא הוא נס וחילוק בעצם המכה שיהיה חשך למצרי ואור לישראל וזה ששאל הקב"ה למלאכים אם ראויים אלו ללקות בחשך, ועיין ירמיה פרק ל"ב פסוק כ' דכתיב אשר שמת אתות ומפתים בארץ מצרים עד היום הזה ובישראל ובאדם ותעשה לך שם כיום הזה, וכתב רש"י ובאדם, בשאר אנשים, ד"א אותות שהיו שקולין לישראל ולמצרים כיצד ויהי הענן והחשך ויאר את הלילה, אותו מזל ששימש חשך למצרים שימש אור לישראל, מדרש אגדה.

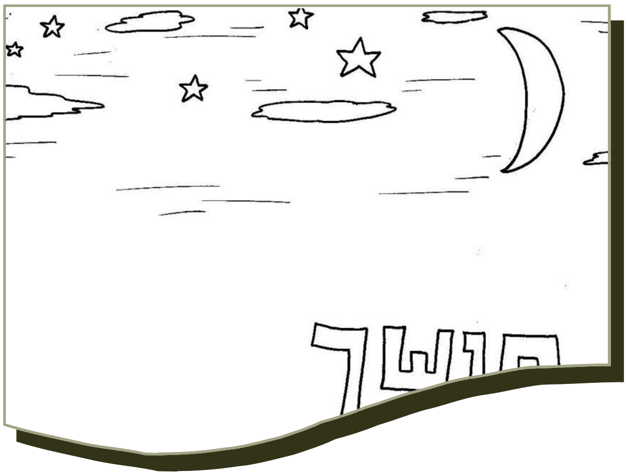

ועדיין יל"ע אם הללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז, ומכת חשך הוא דבר והיפוכו כדברינו לעיל, א"כ מפני מה הסכימו המלאכים שראויין ללקות גם בכה"ג, אמנם נראה דעיין במדרש שם מנין שהסכימו המלאכים דכתיב שלח חשך ויחשיך ולא מרו את דברו, שלא המרו, ושם איתא מאי שלח חשך ויחשיך למה"ד למלך שסרח עליו עבדו אמר לאחד לך והכהו נ' מגלבין הלך והכהו ק' והוסיף לו משלו, כך הקב"ה יתעלה שלח חשך על המצריים והוסיף החשך משלו הוי שלח חשך ויחשיך ע"כ, חזינן שהקב"ה שלח חשך על המצריים חשך של העדר האור והוסיף החשך להחשיך חשך שיש בו ממש חשך מחודש, ולפי"ז א"ש ששאל הקב"ה למלאכים אם ראויים אלו ללקות בחשך שהרי לישראל יהיה אור והוא דבר והיפוכו לשני עובדי ע"ז, ואמרו המלאכים שראויין ללקות ע"י שהוסיפו חשך שיש בו ממש ועי"ז לא מרו את דברו, שע"י שהוסיפו חשך שיש בו ממש נמצא שאי"ז אור וחשך דבר והיפוכו, דבחשך מחודש אפשר שיהיה אור ובכ"ז ללקות בחשך והוה כמכת דם שלמצרי יהיה דם ולישראל מים, וא"ש הביאור ולא מרו את דברו ע"י שהוסיפו חשך מחודש שיש בו ממש.

שיעורים לנשים

שיעורים לנשים

שיעור ותהילים

שבת ויום טוב
ראשון של פסח
אצל משפחת ליפשיץ רחוב
לשם19 בשעה 16:30

בשביעי של פסח יום שישי
(יש לזכור ערוב תבשלין)
תהילים אצל משפחת לוי
בשעה 15:00

בשבת פרשת אחרי מות
תהילים ושיעור
אצל משפחת ליפשיץ
ברחוב לשם 19
בשעה 16:45

ברכת חג כשר ושמח
סוזי ליפשיץ

גמילות חסד ושירותי דת - הר שמואל	
לתיאום בענין טהרה:	**אילנה טל: 052-7111480**
שאלות בהלכה וטהרה:	**הרב דוד שרעבי טל: 054-2002882**
שאלות בהלכה וטהרה:	**הרב יוסף שטילרמן טל: 02-5715176**
דיני תורה בדיני ממונות ושכנים:	**הרב עמנואל איפרגן טל: 050-4666301**
עזר ליולדת:	**גב' מירב שרעבי טל: 054-8002882**
גמ"ח תרופות:	**גב' שולה ויטנשטיין טל: 054-8441374**
אחות מוסמכת לשעת הצורך בשבת (פציעות זריקות וכו'):	**גב' רינה איתן: 052-7162051**
גמ"ח רדיאטורים לחימום: **חדש!**	**הרב מרדכי ויטנשטין טל: 054-8441374**
איסוף וחלוקת מזון למשפחות:	**גב' קרוליין שרעבי טל: 050-4108914**
גמ"ח כיסאות שולחנות ומזרנים וגמ"ח פלאטה של שבת:	**הרב איתמר שעיה טל: 052-6161696**
גמ"ח כיסאות שולחנות, כסאות ג' טפחים, סירים גדולים: **חדש!**	**אביאל ירושלמי רח' אבני החושן 57**
גמ"ח כיסאות שולחנות מפות שולחן וכלי הגשה:	**הרב חיים דדש טל: 02-5711480**
גמ"ח מוצצים ובקבוקים:	**משפחת אלקיים טל: 02-5715028**
גמ"ח להמסת אבנים בכליות:	**הרב משה קליין טל: 052-3466778**
החזרת פרקים למקום, וקיבוע:	**הרב משה קליין טל: 052-3466778**
מקרן, ומכשיר אנילציה (מכשיר אנילציה חדש תרומת קרוליין שרעבי):	**משפחת שרעבי טל: 054-2002882**
מיץ ענבים:	**משפחת בן ישי טל: 054-8402564**
כרית של ברית:	**משפחת נחמני טל: 050-5245392**
משאבת חלב ידנית וחשמלית לע"נ אסתר בת ג'ויה:	**משפחת שרעבי טל: 054-8002882**

נועם דברות

הרב עמנואל איפרגן

חמץ ביום שבת שאחר הפסח הן לענין איסור והן לענין קנין מהגוי

השנה שביעי של פסח חל ביום ששי וליל שבת הוא מוצאי חג הפסח, שבו פוקע האיסור של אכילת חמץ. ולענין הלכה לגבי אכילת חמץ בשבת שאחר הפסח דעת רוב הפוסקים להתיר לאכול חמץ ואף שהחמץ בבין השמשות בכניסת השבת היה מוקצה וקיי"ל מגו דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכולי יומא כדאיתא בש"ס בכמה דוכתי (שבת דף מ"ג.) הנה בדין זה כתבו התוס' (ביצה דף ד'. וסוכה דף י:) שדין זה במיגו דאיתקצאי נאמר רק לגבי דבר הנאסר מחמת אותו היום, אבל אם נעשה מוקצה מחמת דיני היום שעבר (פירוש: משום שבין השמשות הוא ספק מן היום שעבר ספק מן הלילה הבא, וכגון משום דיני פסח וחמץ שזה היום שעבר) אין כלל זה חל עליו, וממילא חמץ זה מותר לאכילה בשבת שאחר היום טוב.

וכ"פ הרא"ש (סוכה פ"ד סימן ה') וכן הביא להלכה בספר ברכות מים לגאון רבי מרדכי יוסף מיוחס (או"ח סימן תמ"ו) להתיר כשחל שביעי של פסח ביום ו' לאכול בשבת לא רק אורז להנוהגים שלא לאכול בפסח אלא אפילו חמץ ממש. עכ"ל. וכידוע כן כתב באור שמח (הל' יו"ט פ"ד), אלא שהוסיף שהיתר זה שריר וקיים אף לדעת המחמירים במוקצה מחמת יום שעבר וז"ל: מותר לקח חמץ מן הגוי בארץ ישראל בשבת שלאחר שביעי של פסח שאפילו אם נאמר מיגו דאיתקצאי בין השמשות אתקצאי לכולי יומא גם במוקצה מחמת יום שעבר מכל מקום הואיל ובחמץ של גוי לא שייך מוקצה כמבואר בירושלמי שאין הכנה בשל גוי לפיכך מותר ליקח ממנו חמץ בשבת שאחר יום האחרון של פסח.

אומנם בשו"ת מהר"ש ענגיל (חלק ד' ריש סימן צ"ב) כתב משמו של הגאון רבי עקיבא איגר דאף על פי שאינו אלא מוקצה מחמת יום שעבר מכל מקום באיסור תורה יש להחמיר גם באופן זה וכמו שכתב הפרי מגדים (או"ח סימן תצ"ח במשבצות זהב סק"ב ובפתיחה להלכות יום טוב אות י"ז) לענין איסור "אותו ואת בנו". ע"ש. וכן נקט לחומרא הגאון רבי יחיאל מיכל טיקצ'ינסקי בלוח ארץ ישראל לאסור אכילת חמץ בשבת שלמחרת שביעי של פסח, ואף שהתיר גבי קטניות. (ויש לדון בחילוק זה) אבל דעת רבים ושלמים להתיר בפשיטות החמץ בשבת שאחר שביעי של פסח ללא שום פקפוק וצא וראה מאי עמא דבר.

רק שיש לנו לדון כיצד המכירה פוקעת בעיצומו של יום השבת ללא מעשה קנין עם הגוי, וכיצד ניתן להשתמש בו קודם שבא ליד ישראל, ובשו"ת יחוה דעת (ח"ב סימן ס"ד) כתב וזה לשונו ובהיות שבשטר מכירת החמץ לגוי נכתב במפורש, שהגוי מרשה למוכרי החמץ לקחת אחר הפסח מהחמץ שנמכר מאליו וישלמו לו אחר כך מחיר החמץ אין לחוש בזה גם משום גזל הגוי שהוא אסור כמבואר בחושן משפט (סימן שמ"ח סעיף ב' וסימן שנ"ט סעיף א') ולכן מותר ליטול ולאכול מן החמץ הנמכר לגוי בשבת שאחר שביעי של פסח ואין לחוש בזה. עכ"ל. אומנם בפשיטות אין חשש של גזל הגוי וכן נהוג עלמא שאם מכרו מחסן לגוי ובפסח צריכים ליקח דבר מה מהמחסן נכנסים ולוקחים ואין חשש לגזל הגוי וכל שכן במקום שנגמרה ופקעה המכירה.

אבל לכאורה עדיין צריכים אנו לברר שהישראל עושה ביטול המקח ביום שבת ודמי למקח וממכר. וכגון מי שקנה דבר מחבירו ורוצה לבטל המקח צריך חבירו לקנות הדבר בקנין המועיל. ובשבת אין עושין קנין שמא יכתוב (כמבואר בשו"ע או"ח סימן ש"מ) וכן כתב המשנה ברורה (ביאור הלכה סימן תמ"ח ד"ה מכירה גמורה) דמכירת חמץ לעכו"ם צריך להיות מכירה גמורה בלי הערמה, נראה דאחרי הפסח כשיחזיר הנכרי חמץ לישראל צריך לקנותו באחד מדרכי הקנין ולא לקבל ממנו בחזרה סתם עכ"ל. ואם כן כיצד בשבת יכול הישראל לקנות מהגוי דהא אין עושין קנין בשבת.

אומנם כיום המכירה נעשית ע"י שטר ומציינים בשטר כי אם הגוי לא ישלם את הכסף עד אחר הפסח המכירה בטילה, לכך כיון שמיד אחר הפסח התבטלה המכירה אין צריך לקנות שוב מהגוי כיון דמעיקרא לא נעשה הקנין. ועוד דהכל נעשה על דעת בית הדין שאם לא בא הגוי המכירה בטילה והכל חוזר לידי הישראל בלא קנין. כמבואר בשו"ת האלף לך שלמה (סיצן רכ"א).

מעשה שהיה...

מכירת חמץ של הר שמואל אצל הרב המקומי של גבעת זאב הגאון הרב יוסף טולידאנו שליט"א

סוף זמן אכילת חמץ

מגן אברהם - 72 שווח	10:02 AM
מגן אברהם - 72 במעלות	10:00 AM
גר"א ובעל התניא	10:26 AM

סוף זמן ביעור חמץ

מגן אברהם - 72 שווח	11:20 AM
מגן אברהם - 72 במעלות	11:19 AM
גר"א ובעל התניא	11:32 AM
חצות הלילה	12:37 AM

הלכה פסוקה

הרב יוסף שטילרמן

דבר האבד בחול המועד

הקדמה: הא שאין לעשות מלאכה בחול המועד, אין זה חומרא בעלמא או מנהג חסידות, אלא הוא איסור גמור. וכל המבזה את מועדות אין לו חלק כו'(א). שכוונת השי"ת בנתינת המועד היתה כדי להדבק ביראתו ואהבתו ולעסוק בתורתו התמימה(ב). ומחלוקת ראשונים אם איסור מלאכה בחוה"מ הוא איסור דאורייתא או דרבנן(ג). והעובר על איסור זה, ב"ד מאבדין השבח ממנו ומפקירין אותה לכל(ד). וכל שאסור ליהודי לעשות, ג"כ אסור לו לבקש מאינו יהודי לעשות(ה). אבל יש אופנים שמלאכה מותר(ו). ואחד מהסיבות שמותר הוא משום "דבר האבוד". וע' בגמ' מו"ק (י:) מעשה ברבינא שנהג בעצמו מנהג חסידות ולא עשה מלאכה אע"פ שהיה דבר האבוד, וקיבל כפליים לאחר המועד(ז). מ"מ לא הובאה בהלכה ענין של "מדות חסידות"(ח).

דבר האבד: דבר האבד היינו שיש חשש המצוי שאם לא יעשה היום מלאכה מסויים, יבוא לידי הפסד(ט). ולכן התירו חכמים לעשות אפילו מלאכה גמורה(י). מיהו בכל מה דאפשר להקל בטרחה יעשה (כן לשון הרמ"א ר"ס תקלז). אבל "טירחא יתירא" אסור לעשות, אפילו בשביל דבר האבד(יא). ודבר האבוד היינו דווקא הפסד בקרן, אבל מניעת ריוח אינו נחשב כדבר האבד(יב).

פרקמטיא: פרקמטיא (מקח וממכר) יותר קל משאר מלאכות. שהא פרקמטיא אפילו בשבת ויום טוב עצמם אינו אסור אלא מדרבנן (גזירה אטו כתיבה). ועוד, שפרקמטיא אין בו טירחא כל כך כמו שאר מלאכות(יג). ומפנ"ז ע' בב"י ר"ס תקלט שהביא שיטת הרוקח שסבר שכל פרקמטיא מותר לעשות בחול המועד, רק שיעשה בצנאה. ואף שהש"ע והרמ"א כתבו שלא לסמוך על הרוקח להקל, מ"מ מצינו שכן מקילין בפרקמטיא לענין שני דברים. א. לענין אם יוציא יותר לשמחת יו"ט. ב. לענין ליחשב מניעת ריוח כדין דבר האבד. וע' לקמ'.

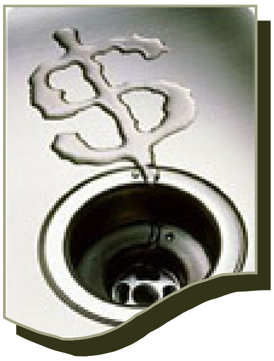

יוציא יותר לשמחת יו"ט: ע' בטוש"ע ס' תקלט ס"ד שכתב שמותר למכור בחוה"מ אם עתה יהיו לו מעות בריוח ויוציא יותר לשמחת יום טוב, יותר מה שהיה דעתו מתחילה. והיינו להוציא מקצת הריוח לצורך יו"ט או חוה"מ(יד). אבל היתר זה אינו נוגע לעשיר מופלג, שהא גם לפני החג היה יכול לו לקנות כל אשר יתאוה(טו). מ"מ גם בעשיר מופלג, במקרה שהריוח מרובה, מותר למכור בצינעה ולהוציא יותר לשמחת יו"ט(טז).

העברת ריוח שאינו מצוי: אף שאמרינן שדבר האבד היינו דווקא הפסד בקרן ולא העברת ריוח. זהו לענין שאר מלאכות, אבל לגבי פרקמטיא מקילין ליחשב העברת ריוח כדין דבר האבוד(יז). והא שאמרינן שמותר לקנות כדי להרוויח, היינו דווקא במקרה שהריוח ההוא אינו מצוי להשיג אחר החגים. אבל סתם "מבצע" שרגילים לראות, מצוי הוא, ואסור לקנות(יח).

בעזרהי"ת: עדיין לא דברנו לענין הדין של הרמ"א של "תגר", או לענין בעל החנות אם מותר לו לפתוח החנות ועוד. ובעזרה"י בפעם אחרת.

(א) משנה אבות פ"ג מי"א. וגמ' פסחים (קיח.) כל המבזה את המועדות כאילו עובד ע"ז (הובאה במ"ב ס' תקל סק"א). [אגב ע"ש ברש"י באבות וז"ל או שנוהג בהם מנהג חול באכילה ובשתיה עכ"ל. מי שאכל ושתה בחוה"מ כמו ארוחה רגילה של חול נחשב כ"המבזה את המועדות". וכ"כ ברע"ב שם. וע' בשו"ת תשובות והנהגות ח"ב ס' שלא שכתב שאף מי שמוכרח לילך לעבוד משום דבר האבד מ"מ ח"ו ללבוש בגדי חול. וע' בשעה"צ ס' תרל סק"ד באריכות.] (ב) כן לשון המ"ב סק"ב בשם הכל בו. ועע"ש וז"ל וכתב הכל בו נראה מזה שאיסור גדול בשחוק יותר ממלאכה עכ"ל. (ג) ע' בטור ובב"י ס' תקל. וע"ש בבה"ל ד"ה ומותר כו' שמסיים וז"ל עכ"פ אין למהר להקל כ"א לצורך גדול עכ"ל. (ד) ש"ע ס' תקלח ס"ו. ע"ש במ"ב שאפילו בדבר האבוד אם מכוין מלאכתו והמתין עד חוה"מ, שב"ד מפקירים אותה לכל. ולגבי העושה מלאכה בכל ערב שבת ויו"ט ממנחה ולמעלה אמרינן שאין רואה סימן ברכה (ס' רנא ס"א), והכא בחול המועד לא רק שאין רואה סימן ברכה אלא ב"ד גם מפקירים אותה לכל. [אבל אם באמת מותר לעשות, גם רואין סימן ברכה.] (ה) ש"ע ס' תקמג ס"א. דעשו חכמיו מועד לזה כשבת ויו"ט שיש איסור אמירה לעכו"ם (וכפי הגדרים של שבת ויו"ט). [וע' במ"ב ס' תקלג סק"א, ובס' תקמג סק"ה ושעה"צ סק"ח.] (ו) ע' בטור ס' תקל שכתב הקדמה לכל סוגי שהתירו. וע"ש במ"ב שהביא חמשה. א. דבר האבד. ב. לצרכי המועד לאוכל נפש, אפילו ע"י מעשה אומן. ג. לצרכי המועד שלא לאוכל נפש, רק ע"י מעשה הדיוט. ד. בשביל פועל שאין לו מה לאכול. ה. לצרכי רבים. (ז) ע' במועד קטן דף י: שלאחר שהביא הדין ש"דבר האבד" שמותר בחוה"מ, הביא מעשה מרבינא שעשה ולא מכר עד לאחר חוה"מ, וקיבל כפליים ממה שהיה יכול לקבל במועד. וע"ש בנמוק"י שכתב שרבינא עשה לפנים משורת הדין. וע' בספר חוה"מ כהלכתו פ"י סס"ו שהביא ראשונים שנקטו לשון "מידת חסידות". אבל רבינא עצמו בגמ' מיד אחר זה שואל לענין לתבוע חוב בחוה"מ מדין דבר האבוד, ומשמע שכן עשה ע"ש. אלא ע"כ הכל כפי הענין ומשקל חסידות. וע' הערה שלאח"ז. (ח) ע' במ"ב ס' תקלז סקנ"ד שהביא ענין של "מידת חסידות" רק לענין אדם חשוב שהעולם לומדים ממנו להקל אפילו במקום שאינו דבר האבד ע"ש. (ט) ע' בבה"ל ר"ס תקלז לענין הגדר של הפסד המצוי. וע"ש שכתב שגם המג"א שמיקל בספק, כוונתו היינו לחשש המצוי (לאפוקי ודאי הפסד). ודלא כהח"א שהביאו הבה"ל שם. (י) ע' בריטב"א דף יג. ד"ה נקטינן וז"ל טעם איסור מלאכות במועד הוא משום טרחא ושלא למעט בשמחת הרגל ולפיכך התירו חכמים כל שהוא לצורך המועד וכל שהוא דבר האבד כדי שלא יהא דואג על אבדתו וימנע משמחת יו"ט עכ"ל. (יא) הגדר מאוד קשה לגדור. יש כמה ציורים המצאים במשניות וגמרות ובש"ע. למשל, מותר לחפור חמש טפחים ובתנאי שכבר חפור ועומד טפח אחד (ע' במ"ב ס' תקלז סקכ"ג). דהיינו אם היה חפירה של טפח מותר לחפור עד ששה טפחים, ואם היה טפחיים מותר להעמיק עד שבעה טפחים (ש"ע ס"ו). אבל משלשה עד שמנה אפשר שאסור משום טירחא יתרה, שיותר קשה להשליך העפר לחוץ בבור היותר עמוק (מ"ב סקכ"ה בשם המג"א). ועוד משל, אסור להדביק זבל על גבי האילנות משום טירחא יתירה, אבל מותר לסוך בשמן שהוא לא הוי טרחא יתירה (ש"ע סי"ב ומ"ב סקל"ו וסקל"ז). ויש מצינו גזירות אטו חשש שמא יבוא לטירחא יתירה (ע' מ"ב תקלז סק"ז וסק"ט וסקי"ג). (יב) ש"ע ס' תקלז. והוא גמ' מו"ק ב. פסידא אין הרווחה לא. (יג) ע' לקמ' הע' יז. (יד) מ"ב ס' תקלט סקט"ז ובבה"ל ד"ה ויוציא. (טו) ע"ש בש"ע ס' תקלט ס"ד שחילק בין "מי שיש לו מעות מועטים ואם עליהם" למי "שיש לו מעות בריוח". וע"ש שט"ז שכתב שכוונת המחבר להחמיר רק בעשיר מופלג, אבל סתם בני אדם אף שיש לו מעות בריוח חשוב הכל כדי חייו של אדם. וכן הובאה בא"ר סקי"א, ובערוה"ש סק*, ובבה"ל ד"ה אבל. אבל הבה"ל מסיים וז"ל "בספר נהר שלום מפקפק על דבריו עיי"ש עכ"ל. וע' במבקשי תורה שהביא בס' קד(ג) סקל"ו בשם ר' משה פיינשטיין זצ"ל שלדינא יש להקל כהט"ז. (טז) ב"י ורמ"א ס' תקלט ס"א. שבמקרה כזה יש לסמוך על הרוקח דנ"ל. כן ביאר המ"ב ס' תקלט סק"ה ובשעה"צ סק"ו דעתם, לחלק בין ס"ד לס"א. (יז) ע' בב"י בשם המ"מ וז"ל העברת ריוח נקרא דבר האבד כו' והטעם בזה לפי שאין בכל אלו מלאכה גמורה שתהיה אסורה דבר תורה אפילו ביו"ט ואין כאן אלא מקח וממכר שאסור מדבריהם ביו"ט גזירה שמא יכתוב ובחולו של מועד התירו מפני העברת הריוח עכ"ל. ועע"ש בשם הר"ן וז"ל מידי דליכא טרחא כגון מקח וממכר מיקרי דבר האבד לפי שכל עסקי סחורה היא שקונה בשעת הזול ומוכר בשעת היוקר עכ"ל. וכן הובאה במג"א סק"ו. וע"ש במחה"ש (ובלבו"ש) שפי' שהוי כעין ב' טעמים. אחד שמשא ומתן אינו טירחא כ"כ, ושני שכל עסקי הסחורה הוא ככה ולכן חיי אדם ופרנסתו תלוי בזה ע"ש. [נמצא שמצד אחד פרקמטיא אין בו טירחא כ"כ (וכדנ"ל), ומצד שני כל האיסור של פרקמטיא הוא משום טירחא (מ"ב סק"א ומג"א בשם הרא"ש). וע"ע במ"ב ס' תקלט סקמ"ה וז"ל פרקמטיא דהתם יש טורח גדול בדקדוק שווי המקח כו' עכ"ל (וע' בריטב"א סוף דף י:). וע' ברמ"א שמיקל ללכת אפילו מעיר לעיר, וע"ש בבה"ל שהדגיש שאע"פ שזה טירחא מרובה, מ"מ עדיין יכול להקל מטעם שני של המגו"י שחייו ופרנסתו תלוי בכך. (לכאורה בכוונה נקט הבה"ל לשון "טירחא מרובה" ולא "טירחא יתירה" שאסור אפילו בדבר האבוד.) וצע"ת בכל זה.] (יח) כן חילק הב"י בין דבר שרק חשש שאפשר שלא ירויח כ"כ, לבין אם בודאי לא ירויח כ"כ. וע' בבה"ל ר"ס תקלז ד"ה דבר כו' שביאר בדעת הב"י, שלא צריך לידע בברור, רק שמספיק כל שמצוי שלא ירויח כל כך. וזהו מה שכתב בש"ע כאן לשון "אינו מצוי", וכן ביאר במ"ב ס' תקלט סקי"ח. [ע"ש בבה"ל שכתב לדמות דין "ריוח שאינו מצוי" לגבי פרקמטיא, לדין "הפסד המצוי". ואף שבסוף דיחה, מ"מ משמע שאיכא דאמת כן דימה הדינים, רק שכתב שבכל ענין אין להביא ראיה משם ע"ש.]

ואלה יעמדו על הברכה בזכות המצווה הרמה של זיכוי הרבים בהחזקת העלון

ר' יעקב מלמד

לע"נ אביו רבי יהודה מועלם מלמד בן רג'ינה נכד למחבר כף החיים

Email: sharabymail@gmail.com Tel: 054-2002882 Web: harshmuel.com tashma.net jewishfoshan.com